هفت حصار شماره سوم/ سال اول/ بهار ۱۳۹۳
صفحات ۴۸-۳۷

«بررسی تفاوت‌های رضایتمندی سکونتی در بافت قدیم و بافت جدید» (نمونه موردی: محله خواهر امام و محله منظریه در شهر رشت)

دکتر پویان شهابیان* ، سمیرا سعیدپور **

تاریخ دریافت مقـاله: ۹۱/۹/۳
تاریخ پذیرش نهایی: ۹۲/۲/۱۵

چکیده

رضایت‌مندی سکونتی عامل مهمی در توصیف کیفیت زندگی ساکنان یک محیط مسکونی و همچنین عامل اصلی تحرک سکونتی است. چنانچه این نوع از رضایتمندی تأمین نگردد، محلات شامل ساکنانی خواهند بود که هیچ‌گونه حس تعلق و مسئولیتی در قبال محله زندگی خود نخواهند داشت، از این رو یا از محله مورد نظر نقل مکان نموده و یا به دلایلی چون مسائل اقتصادی مجبور به ادامه زندگی در آن محله با سطح نارضایتی بالا می‌باشند. این مقاله سعی دارد به بررسی تفاوت‌های رضایت‌مندی سکونتی در دو بافت متفاوت (قدیم و جدید) بپردازد و این مهم با شناسایی دقیق وضعیت کنونی هر محله بر اساس برداشت‌های میدانی، تدوین پرسشنامه و تکمیل آن‌ها توسط ساکنان هر محل و سپس تحلیل پرسشنامه‌ها از طریق تکنیک رگرسیون چند متغیره و با کمک نرم افزار SPSS، محقق می‌شود. دلیل انتخاب دو سایت منظریه و خواهر امام در شهر رشت به عنوان نمونه موردی پژوهش نیز تمایز آشکار میان این دو بافت است. این دو سایت دارای تفاوت‌های بارزی در نوع بافت، نوع ساکنان، نحوه معیشت و بسیاری از مسائل دیگر هستند. بافت نسبتاً جدید منظریه با سبک مدرن شهرسازی و بافت قدیمی محله خواهر امام با سبک کاملاً ارگانیک آن عاملی برای شناسایی نیازهای ساکنان هر بافت و اولویت‌های گوناگون آن‌ها در زمینه معیارهای رضایتمندی سکونتی است.

واژه‌های کلیدی

رضایتمندی سکونتی، بافت قدیم، بافت جدید، محله

* عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
** کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
Email: pshahabian@gmail.com
Email: samira.saeidpour@yahoo.com

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1225602.1392.1.3.4.4]

مقدمه

بسیاری از افراد آروزی زیستن در مکان‌هایی را دارند که بنا به دلایل متفاوتی چون دلایل اقتصادی، فرهنگی و غیره قادر به زیستن در آن مکان‌ها نیستند. از طرفی از زیستن در مکان فعلی نیز احساس رضایت نمی‌کنند، هرچند این مکان‌ها می‌توانند از لحاظ سنجش عینی توسط یک محقق بسیار قابل قبول باشد، اما از لحاظ ادراک ذهنی ساکنان در مقایسه با آرمان آنها بسیار فاصله دارد. از این رو برای سنجش میزان رضایتمندی سکونتی تنها نظر محقق کافی نیست. همچنین آمال و آرزوی فرد نیز به تنهایی نمی‌تواند ملاک سنجش رضایتمندی محسوب شود، بلکه برای سنجش دقیق رضایتمندی سکونتی، مجموع نظرات محققان، ادراک ذهنی ساکنان و حتی بررسی دیدگاه رفتاری آنها بسیار حائز اهمیت است. ارزیابی الگوهای مختلف سکونت شهری به منظور سنجش رضایتمندی سکونتی، یکی از ابعاد مهم مطالعات شهری در دهه‌های اخیر به شمار می‌رود.

تحلیل رضایتمندی سکونتی در هر بافت و شناسایی درجه اهمیت عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی در دو محله از دیدگاه ساکنان، نشان‌دهنده آن است که توجه به نظرات ساکنان، شناسایی ویژگی‌های بافت‌ها و حفظ هویت محله‌ها تا چه میزان می‌تواند در رضایتمندی سکونتی در هر محله نقش مؤثری داشته باشد. همچنین این نتایج می‌تواند راهنمایی باشد برای برنامه‌ریزی‌های آینده محلات مسکونی تا با لحاظ نمودن معیارهای مطلوب و متناسب با هر محله، رضایتمندی سکونتی ساکنان را که در نهایت به رضایتمندی از زندگی آنها منتج می‌شود، ارتقا داد.

روش تحقیق

روش این تحقیق از دیدگاه هدف تحقیق، کاربردی و توسعه‌ای و از لحاظ روش انجام تحقیق، توصیفی- تحلیلی به همراه کاوش‌های میدانی است. در بخش‌هایی از تحقیق از روش علی و همبستگی استفاده شده است و ماهیت داده‌ها نیز، از نوع کمی می‌باشد. از آنجا که مبحث رضایتمندی سکونتی به عنوان یک متغیر وابسته از عوامل و متغیرهای زیادی با ماهیت‌های مختلف تأثیر می‌پذیرد، تحلیل این داده‌ها به دقت بیشتری نیاز دارد. از این رو به منظور تحلیل و مقایسه دو محله با بافت‌های گوناگون و برای بررسی هر چه دقیق‌تر تحلیل در پژوهش حاضر، ابتدا از نمودارهایی که حاصل اطلاعات پرسشنامه‌ای است برای نمایش و مقایسه دو محله استفاده می‌شود. سپس با کمک نرم‌افزار SPSS و تکنیک رگرسیون چند متغیره شاخص‌های مورد نظر مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرند. به این ترتیب که در هر محله میزان همبستگی هر یک از ده عامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی با سطوح بالایی خود یعنی محله، واحد همسایگی و واحد مسکونی سنجیده می‌شوند و بار دیگر ۵ عامل حاصل از پرسشنامه‌ها از طریق رگرسیون چندمتغیره سلسله مراتبی یک‌بار به صورت دو به دو و بار دیگر هر کدام با متغیر وابسته رضایتمندی سکونتی ارزیابی می‌گردد. در نهایت این گونه نتیجه‌گیری می‌شود که کدام دسته از شاخص‌ها موجب بروز تفاوت در رضایتمندی سکونتی در دو بافت قدیم و جدید شهری می‌شوند. با استفاده از این شاخص‌ها می‌توان به نقاط قوت و ضعف هر بافت پی برد و در راستای بهبود شرایط سکونتی در آن‌ها بر روی نقاط قوت آن‌ها تأکید کرد و در راستای بر طرف نمودن نقاط ضعف محلات تصمیمات مناسب و تأثیرگذاری اتخاذ نمود.

مفاهیم نظری

الف- مفهوم رضایتمندی سکونتی: از آنجا که رضایتمندی سکونتی بخشی از حوزه رضایتمندی از زندگی در معنای عام می‌باشد، یکی از موضوعاتی است که بیشترین مطالعه پیرامون آن در زمینه محیط مسکونی انجام شده است(Ge&Hokao, 2006, 165-178). در تعریفی دیگر این گونه بیان شده که رضایتمندی سکونتی معادل میزان رضایت تجربه شده فرد یا عضوی از یک خانواده از موقعیت فعلی خود است(Mccray & Day, 1997, 244-254). رضایتمندی سکونتی بنا به تعریف گالستر عبارت است از شکاف قابل مشاهده بین آمال و نیازهای ساکنان و واقعیت موجود بستر سکونتی آنها(Galster & Hesser, 1981). رضایتمندی سکونتی همچنین دارای ماهیتی مرکب بوده و نمایان‌گر رضایت فرد از واحد مسکونی، محله و ناحیه سکونتی اوست و اغلب به منظور ارزیابی ادراکات و احساسات ساکنان از واحد مسکونی و محیط زندگی خویش به کار می‌رود. در نهایت این مفهوم نشانه‌ای مهم مبنی بر وجود ادراکات مثبت ساکنان نسبت به کیفیت زندگی خویش تلقی می‌شود و متأثر از طیف وسیعی از شرایط ادراک شده عینی و ذهنی است. رضایتمندی سکونتی یک رویداد پایدار نیست، بلکه نتیجه دریافت فرد یا خانواده از تجهیزات سکونتی خود است که آیا می‌تواند پاسخگوی نیازها و آمالشان باشد یا خیر. به این دلیل که رضایتمندی سکونتی روی ادراک، بنا نهاده می‌شود عواملی مانند آمال، تاریخ، ویژگی‌های جمعیتی و موقعیت شغلی روی این ادراک تأثیر می‌گذارند(همان).

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1392.1.3.4.4]

ب- پیشینه رضایتمندی سکونتی: از آنجا که رضایتمندی سکونتی ارتباط تنگاتنگی با رضایت از زندگی دارد این موضوع یکی از مباحثی است که تحقیقات گسترده‌ای در این زمینه و در کشورهای گوناگون صورت گرفته و نیز نظریات متفاوتی برگرفته از محققان پیرامون عوامل مؤثر بر آن ارائه گردیده است. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ رشد و گسترش تحقیقات ارزیابی مقارن با برنامه‌های مداخله اجتماعی صورت گرفت که هدف از آن اصلاح شرایط نامطلوب سکونتی بود. دهه ۱۹۷۰ شکل‌گیری مطالعات اولیه کیفیت زندگی در چارچوب بررسی شاخص‌های اجتماعی شکل گرفت و در این دهه محققان به این نتیجه دست یافتند که ترکیب شاخص‌های عینی برای خلق یک شاخص کلی دارای اعتبار نبوده، بلکه در این زمینه باید از شاخص دیگری یعنی کیفیت‌های ذهنی (احساس خوشبختی و رضایتمندی) نیز استفاده شود و از ترکیب این دو نوع شاخص می‌توان به یک نتیجه منطقی دست یافت. به طور کلی مطالعات اولیه مربوط به رضایتمندی، بیشتر بر اساس دیدگاه‌های تک‌بعدی دنبال شده است. به عنوان مثال، برخی از محققان، مراحل درک میزان رضایتمندی افراد را تنها با دیدگاه ادراکی توصیف کرده‌اند، بدین ترتیب که شخص با توجه به مجموعه‌ای از نیازها و آرزوهایی که دارد، شرایط فعلی سکونتی‌اش را ارزیابی می‌کند. در صورتی که نیازها و آرمان‌های شخص مجموعه‌ای از هر دو ویژگی فردی(همچون طبقه اجتماعی، مرحله زندگی و نظایر آن) و نیز معیارهای فرهنگی تأثیرگذار بر روی فرد است(رفیعیان و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۵۴). در میان پژوهشگران، میزان رضایت از نواحی سکونتی و عوامل تأثیرگذار بر روی آن، کمتر از دیدگاه رفتاری بررسی شده است. از جمله افرادی که در این زمینه کار کرده‌اند می‌توان به آمریگو و آراگونز اشاره کرد که در سال ۱۹۹۷ تحقیقی بر روی رضایتمندی و ارزیابی سکونتی انجام دادند(همان، ۵۵).

ج- مقیاس ارزیابی رضایتمندی سکونتی: به طور عام رضایتمندی سکونتی در دو سطح مسکن و واحد همسایگی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. اما گاهی این ارزیابی سطوح بالاتر نظیر محله و حتی شهر را نیز در بر می‌گیرد. برخی محققان عنوان کرده‌اند که مردم در سطوح مختلف با محیط خود در تعامل هستند (از اتاق خواب تا واحد همسایگی و حتی کل شهر). البته یک عامل مهم برای تعیین مقیاس ارزیابی، موضوع تحقیق است. سکونتگاه بیش از یک ساختار کالبدی است و درون یک واحد همسایگی معین قرار گرفته است. از این رو رضایتمندی مسکن دربرگیرنده رضایتمندی واحد همسایگی است(حاجی‌حسینی، ۱۳۹۰، ۱۸)؛ و رضایتمندی از واحد همسایگی تا حدودی در برگیرنده رضایتمندی از محله می‌باشد. در نتیجه ممکن است تشخیص مدل‌های رضایتمندی در سطوح مختلف چون محله و واحد همسایگی از یکدیگر مشکل باشد(Parkes, 2002, 230).

د- رضایتمندی سکونتی در بافت شهری: سنجش کیفیت محیط در بافت‌های شهری، امری ضروری است تا ضمن شناسایی وضعیت کیفیت محیط در بافت‌های قدیمی و تلاش در راستای بهبود آن، الگوهای مناسب کیفیت محیطی برای توسعه‌های جدید که با برنامه‌ریزی قبلی شکل می‌گیرند، شناسایی و به کار گرفته شود. متأسفانه اغلب بافت‌های قدیم ایران با توجه به ویژگی‌های خاصی که دارد از لحاظ کیفیت محیطی دچار مشکلاتی از جمله امنیت، دسترسی، تراکم و ترافیک، بهداشت، زیبایی، سرزندگی و غیره هستند. عوامل سازنده محیط در این بافت‌ها عملکرد مناسبی نداشته و حتی در رضایتمندی مردم از محیط زندگیشان نیز تأثیر منفی داشته است. از این رو شهر همواره شاهد اسکان اقشار کم‌درآمد و مهاجران در بافت قدیم و تشدید جدایی‌گزینی در این مناطق است. به علاوه بافت‌های جدید نیز در کشور ایران اغلب با وجود برنامه‌ریزی‌های قبلی، دچار بحران‌های کیفیتی و عدم‌هویتی می‌باشند(حاجی نژاد و دیگران، ۱۳۲، ۱۳۹۰).

بنابراین چنان‌چه کیفیت محیطی در بافت‌های قدیم همچنان تنزل یابد، رضایتمندی سکونتی ساکنان نیز در بافت قدیم کاهش یافته و نتیجه این امر برون رفت بومیان از بافت‌های قدیم شهری و تراکم در بافت‌های جدید می‌باشد. بدیهی است که بافت‌های قدیم رو به فرسودگی می‌رود. از طرفی برخی از بافت‌های جدید نیز با بحران‌های هویتی رو به رو هستند و نمی‌توانند رضایت ساکنانی را که از بافت‌های قدیم به این نقاط کوچ کرده‌اند، برآورده سازند و بی‌هویتی و عدم حس تعلق مکانی را برایشان به دنبال دارد.

ه- شناخت عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی از دیدگاه صاحب‌نظران: درک مفهوم رضایتمندی سکونتی بر روی شناخت عوامل مؤثر در جابه‌جایی و مهاجرت خانواده‌ها تأثیر می‌گذارد. رضایتمندی سکونتی نتیجه ادراک فردی است. میزانی است برای سنجیدن این‌که آیا موقعیت سکونتی به نیازهای خانواده‌ها و ساکنان فردی آنها پاسخ می‌دهد یا خیر؟(Baker,2000 ,66-88). از این رو مطالعات اولیه مربوط به رضایتمندی، بیشتر بر اساس دیدگاه‌های تک‌بعدی دنبال شده است. به عنوان مثال، برخی از محققان، مراحل درک میزان رضایتمندی افراد را تنها با دیدگاه ادراکی توصیف کرده‌اند، بدین ترتیب که شخص با توجه به مجموعه‌ای از نیازها و آرزوهایی که دارد، شرایط فعلی سکونتی‌اش را ارزیابی می‌کند و این در حالی است که نیازها و آرمان‌های شخص مجموعه‌ای از هر دو ویژگی فردی (همچون طبقه اجتماعی، مرحله زندگی و نظایر آن) و نیز معیارهای فرهنگی تأثیرگذار بر روی فرد است(رفیعیان و دیگران، ۱۳۸۸، ۵۴). برای جلوگیری از ازدیاد مطالب، به برخی از مهم‌ترین نظرات متخصصان پیرامون رضایتمندی سکونتی در قالب جدول ۱ اشاره می‌شود:

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1225602.1392.1.3.4.4]

جدول ۱: نتایج بررسی دیدگاه‌های اندیشمندان در خصوص رضایتمندی سکونتی

محققان	عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی
ویدمن و اندرسون[۱]	ارزیابی کیفیت سکونت، پژوهش تحرک سکونتی
لنسینگ و مارانس[۲]	محیط مسکونی و ارزیابی کیفیت آن
گلستر و هسر[۳]	میزان شکاف بین آرزو و واقعیت
کارپ و کورپ[۴]	ویژگی‌های همسایگان، سن، جنس
گیفورد[۵]	عوامل اجتماعی، شخصیتی، ارزش‌ها، انتظارات، مقایسه نمودن، شرایط قبلی فرد، همسایگان
بابا و آستین[۶]	مالکیت یا مستأجری، سن، موقعیت اجتماعی، اقتصادی
ها و وبر[۷]	بررسی کیفیت محیطی
براون[۸]	سنجش بهزیستی روانی، ارزیابی محیط فراشخصی
وان پل[۹]	سن، جنس، مالکیت
آمریگو و آراگونز[۱۰]	پاسخگویی به نیازها و انتظارات فرد، ویژگی‌های مسکن، دسترسی کافی
هاریهان	عوامل مؤثر در هر محله با ویژگی ساکنان آن محل مشخص می‌گردد. از این رو ارزش متغیرها با ویژگی گروه‌های نظردهنده تغییر می‌یابد.
لیبویر و راتیو[۱۱]	چنانچه تقاضا در تعادل با نیازهای پاسخ داده شده باشد، رضایتمندی حاصل می‌گردد.
گارلینگ و فریمن[۱۲]	مسکن و محیط اطراف
دایلمن و مولدر[۱۳]	تسهیلات، آسایش، سلامتی، ایمنی،ارتباط و موقعیت اجتماعی
مولین و تیمرمانس[۱۴]	مسکن و موقعیت قرارگیری آن
سوتاما گاش[۱۵]	مسکن و محیط مسکونی
فرانسسکاتو[۱۶]	ویژگی‌های عینی محیط، مشخصات فردی، ادراک، قصد(نیات رفتاری)، احساس
پاتر و کانترو[۱۷]	محیط طبیعی، اجتماع ،فرهنگ، اقتصاد، خدمات و تسهیلات
فوت[۱۸]	موقعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی،کالبدی، مالکیت خانه، کیفیت واحدهای مسکونی(معماری)، موقعیت قرارگیری(شهرسازی)، ویژگی‌های واحدهای همسایگی، میزان تراکم، نزدیکی به ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی
فلوری باهی و فلونی[۱۹]	تصویر ذهنی از واحدهای همسایگی، تسهیلات و خدمات عمومی، فضای سبز، ارتباطات اجتماعی

در نهایت به منظور جمع‌بندی مطالب گفته شده می‌توان این گونه اذعان داشت که از آنجا که بنیاد اصلی تحقیق بر پایه سه سطح واحد مسکونی، واحد همسایگی و محله می‌باشد، از این‌رو عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی نیز باید در این سه سطح سنجیده شود. بنابراین با در نظر گرفتن این امر، با تلفیق نظرات محققان پیرو شاخص‌های رضایتمندی سکونتی می‌توان عوامل زیر را برشمرد: عوامل کالبدی و تسهیلات سکونتی؛ ارتباطات و روابط اجتماعی؛ عوامل فرهنگی؛ عوامل اقتصادی؛ نحوه دسترسی؛ مشخصات فردی؛ میزان شکاف بین آرزو و واقعیت؛ ویژگی‌های همسایگان در واحدهای همسایگی؛ و ویژگی‌های رفتاری ساکنان.

علاوه بر نظرات محققان، دیدگاه‌های ساکنان و تصورات ذهنی آنان برای رضایت داشتن از مکان زندگی شان سهم بسیار مؤثری دارد. از اینرو افزودن نظرات ساکنان و مشارکت دادن آنها در تمامی مراحل تحقیق مد نظر قرار می‌گیرد زیرا این کار قدرت تجزیه و تحلیل را در روند پروژه افزایش خواهد داد. عوامل مورد بررسی رضایتمندی سکونتی در دو محله مورد نظر به تفکیک سه سطح محله، واحد همسایگی و واحد مسکونی در قالب جدول ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲ : عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی و زیرشاخص‌های آن‌ها

واحد مسکونی	تسهیلات و امکانات سکونتی	موقعیت قرارگیری واحد، مجهز بودن به پارکینگ، دید به مناظر بیرون، برخورداری از آسانسور، تاسیسات و تجهیزات زیربنایی و روبنایی مانند آب، برق، گاز، فاضلاب، دارا بودن تلفن، اینترنت، عدم وجود لوله های پوسیده و غیره
	ویژگی‌های کالبدی	نوع واحد مسکونی، ابعاد واحد مسکونی، مساحت و زیربنا، تعداد اتاق‌ها، کیفیت و قدمت واحدها و غیره
واحد همسایگی	تعاملات اجتماعی	میزان شناخت همسایه‌ها، میزان تمایل به داشتن همسایه‌های مشابه، میزان دخالت همسایه‌ها در امور یکدیگر، میزان رابطه با همسایه‌ها، میزان همگونی و هم سطح بودن با همسایه‌های اطراف و غیره
	وجود فضاهای مطلوب جهت تجمع و حضور همسایگان	وجود چنین فضاهایی به همسایگان کمک می‌کند تا علاوه بر تعاملات اجتماعی قوی بتوانند در بهبودی محیط سکونتی خود از طریق شرکت در برنامه‌های فرهنگی و یا نظردهی در مورد طرح‌های دولتی در محیط سکونتی‌شان مفید باشند.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1392.1.3.4.4]

محله	سطح اجتماعی محله و تعلق مکانی	هویت، خوانایی، سازگاری، شفافیت، سرزندگی و معنی حس تعلق را در فرد ایجاد می‌کند. حس مسئولیت و ویژگی‌های رفتاری مثبت از نتایج حس تعلق می‌باشد.
	سرزندگی و دید و منظر	فضاهای سبز مطلوب، پارک، چشم‌انداز دل‌انگیز، نور و طراحی منظر
	شبکه ارتباطی و نحوه دسترسی و ایمنی	دسترسی آسان به محل کار و تحصیل، برخورداری از حمل و نقل عمومی کافی، فضای مناسب برای پیاده و دوچرخه، سطح بندی راه‌های رتباطی، پیش بینی فضاهای پیاده و ایمن بین پارک و واحد مسکونی و غیره
	آسایش محیطی و بهداشت	آسایش محله از (آلودگی صوتی، آلودگی منظر(نظم بخشیدن به نمای ساختمان‌ها)، صدا، بو و غیره
	امنیت	برخورداری از نور کافی، عدم وجود کوچه های تنگ و باریک، ایجاد سرزندگی و بیداری در محله از طریق کاربری‌های مختلط و تنوع کاربری‌ها(به ویژه کاربری‌های خاص در شب جهت فعالیت‌های شبانه) و غیره
	خدمات محله‌ای	خدمات تجاری خرد، خدمات بهداشتی-درمانی، خدمات اداری-بانکی و غیره

معرفی محدوده مورد مطالعه

الف- معرفی محله خواهر امام: این محله در بخش مرکزی شهر رشت واقع و از دوران گسترش اولیه شهر در این بافت وجود داشته است. محله خواهر امام جزیی از منطقه بزرگ‌تر ساغریسازان در شهر رشت می‌باشد. این محله بخشی از محله زاهدان «یکی از هشت محله بسیار قدیمی شهر رشت» است. بافت آن ارگانیک و غیرمنظم، ریزدانه می‌باشد. این محله از گذشته نیز با همین نام شناخته می‌شد. علت این نام‌گذاری، وجود بقعه‌ی خواهر امام در این منطقه است که عنصر مذهبی این محله به شمار می‌رود. وجود این بقعه در کنار کاربری‌های تجاری که گرداگرد آن قرار دارد، سبب تحرک هرچه بیش‌تر این فضا می‌گردد. بافت این محدوده فرسوده است و از نظر کالبدی دارای ویژگی‌های خاصی است، قطعات قدیمی‌تر، درشت‌دانه و قطعات جدیدتر ریزدانه‌اند، ازنظر ارتفاعی نیز عمدتاً ساختمان‌ها کم‌ارتفاع و یک طبقه هستند و معابر نیز با توجه به عرض کم، نیاز به گشودگی دارند. لازم به ذکر است که اخیرا آپارتمان‌های چندطبقه بدون توجه به بافت محله در حال ساخت است.

ب- معرفی محله منظریه: این محله جزء بافت میانی شهر رشت محسوب شده که در اطراف بافت مرکزی و در دوره سوم گسترش شهر به وجود آمده است. بافت این محله منظم و شطرنجی بوده و در دل این ساختار کاربری‌های فرامنطقه‌ای بسیاری چون هتل‌های معروف شهر، دانشکده علوم پایه دانشگاه گیلان، استادیوم عضدی و غیره جای گرفته است. ویژگی این محله در طراحی و پیوند با گیاه، ایجاد قوس و شیوه آرایش درختان در رفوژ میانی، تلفیق توده و فضا و وجود کاربری‌های مختلف تجاری، پذیرائی، آموزش عالی، ورزشی و غیره موجب شده تا از آن بتوان به عنوان یکی از محورهای ارزشمند از نظر دید و منظر بهره مند شد. این محله از لحاظ اجتماع پذیری و جذب شهروندان شهر، جز محله‌های برتر شهر رشت می‌باشد.

شکل ۱ : موقعیت دو محله خواهر امام و منظریه در شهر رشت ماخذ: (نگارندگان)

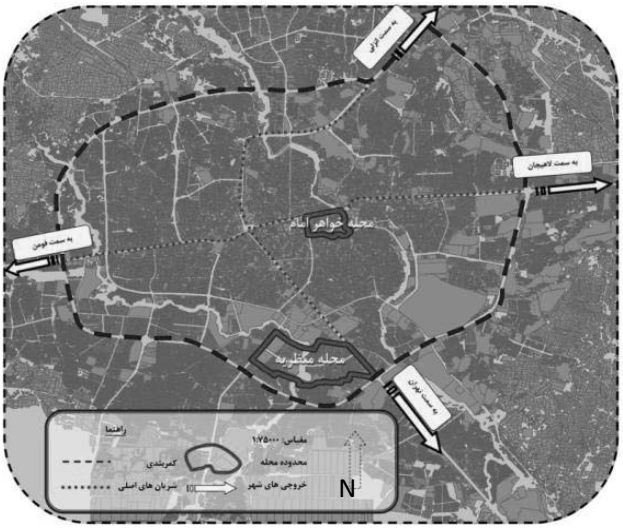

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1225602.1392.1.3.4.4]

نتایج و یافته‌ها

در بخش تحلیل از تکنیک رگرسیون چندمتغیره به منظور ارزیابی شاخص‌های رضایتمندی سکونتی استفاده شده است. دلیل انتخاب این تکنیک وجود متغیرهای مستقل و وابسته و مقایسه دو محله با بافت‌های جدید و قدیم بوده است. انجام محاسبات ریاضی و پیچیده به کمک نرم افزار SPSS بوده و روندی بدین شکل در تبیین موضوع طی شده است: تدوین پرسشنامه؛ بررسی پایایی و روایی پرسشنامه؛ تکمیل پرسشنامه با استفاده از کاوش‌های میدانی و نظرات ساکنان؛ کمی نمودن پاسخ‌های کیفی موجود در پرسشنامه؛ انجام محاسبات تحلیلی. به دلیل حجم بالای موارد مطرح شده، در ادامه به نتایج حاصل از آن‌ها اشاره خواهد شد.

الف- بررسی پایایی پرسشنامه: روش‌های تعیین پایایی متنوع‌اند(روش پایایی مصححان[۲۰]،روش بازآزمایی[۲۱]، روش فرم‌های هم ارز[۲۲]، روش‌های همسانی درونی[۲۳]: روش دو نیمه کردن[۲۴]، روش کودر-ریچاردسون[۲۵] و روش ضریب آلفای کرونباخ[۲۶]) که به دلیل استفاده از نرم افزار SPSS، مناسب‌ترین روش، از میان روش‌های نام برده، روش ضریب آلفای کرونباخ است. در این جا ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و تعداد گویه‌ها ۴۲ می‌باشد. ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده و چون بزرگ‌تر از مقدار ۰/۷ است می‌توان نتیجه گرفت که آزمون از پایایی قابل قبولی برخوردار می‌باشد.

ب- درجه اهمیت شاخص‌ها در هر محله: در این بخش اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی در هر محله از دیدگاه ساکنان آن محله صورت گرفت و پس از بررسی‌های مربوطه، نتایج ذیل حاصل شد.

ب-۱- اهمیت شاخص‌ها از نظر ساکنان محله منظریه: از بین عوامل تأثیر گذار بر رضایتمندی سکونتی که در سه سطح (محله، واحد همسایگی و واحد مسکونی)، ۶۳/۷٪ از ساکنان که تعداد بالایی را نیز شامل می‌شوند، زندگی در یک محله خوب را بیشتر از زندگی در یک واحد مسکونی با امکانات ویژه می‌پسندند. از این رو محله به عنوان یکی از سطوح رضایتمندی سکونتی اولویت بیشتری برای ساکنان این محله دارد.

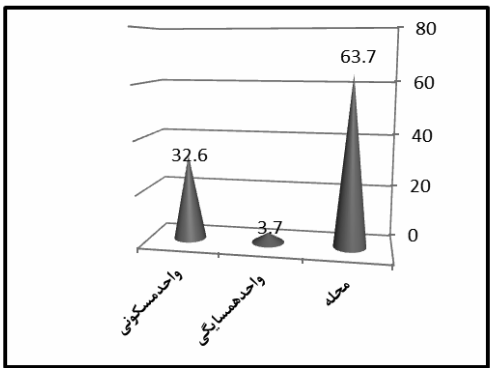

شکل ۲ : درجه اهمیت سطوح ازدیدگاه ساکنان درمحله منظریه

با توجه به تحلیل‌های صورت گرفته، ساکنان محله منظریه از امنیت محله، خدمات محله‌ای، سرزندگی، دسترسی آسان (شبکه‌های ارتباطی مناسب) و سطح اجتماعی محله بسیار راضی و از ویژگی‌های کالبدی و تسهیلات سکونتی راضی بوده‌اند. ساکنان تعاملات اجتماعی بین همسایگان را در حد متوسط تلقی نموده‌اند، ولی تعداد فضاهایی که امکان ارتباطات اجتماعی را فراهم می‌آورد، مطلوب دانسته‌اند. همچنین مهمترین معضل موجود در این محله از نگاه ساکنان، سر و صدای ناشی از عبور و مرور خودروها در خیابان‌ها و استادیوم ورزشی است. در بین معیارهای در نظر گرفته پراهمیت‌ترین معیار «سطح اجتماعی محله» و کم‌اهمیت‌ترین معیار «تعاملات اجتماعی» بیان شد.

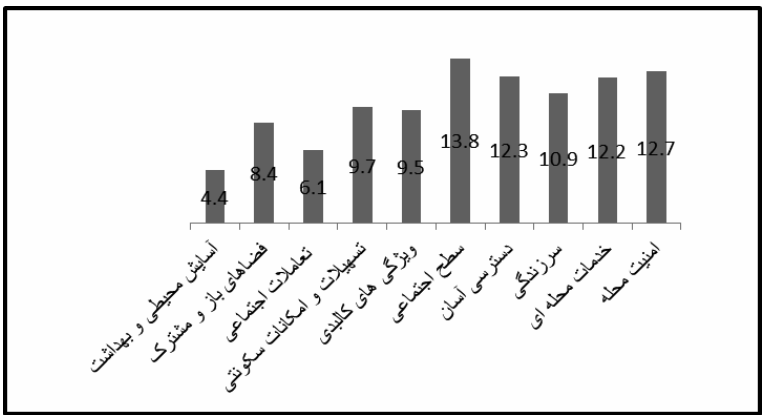

شکل ۳ : درصد رضایت از معیارهای هر سه سطح در محله منظریه

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1392.1.3.4.4]

ب-۲- اهمیت شاخص‌ها از نظر ساکنان محله خواهر امام: از بین عوامل تأثیر گذار بر رضایتمندی سکونتی که در سه سطح (محله، واحد همسایگی و واحدمسکونی)، ۵۸/۹٪ از ساکنان که تعداد بالایی را نیز شامل می‌شوند، بر خلاف ساکنان محله منظریه، اهمیت زندگی خود را سهیم شدن در تعاملات اجتماعی روزمره می‌دانند. علت این امر را می‌توان وجود تعداد بیشتر قشر میانسال و کهن‌سال در این محله دانست. این قشر به تعاملات اجتماعی و همسایگان خود بسیار اهمیت می‌دهند. از طرفی زندگی در یک واحد مسکونی بزرگ و یا به عبارتی ویلایی را به یک محله جدید با سطح اجتماعی بالا ترجیح می‌دهند.

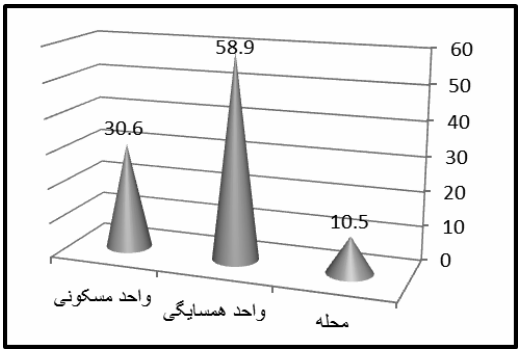

شکل ۴ : درجه اهمیت سطوح ازدیدگاه ساکنان در محله خواهر امام

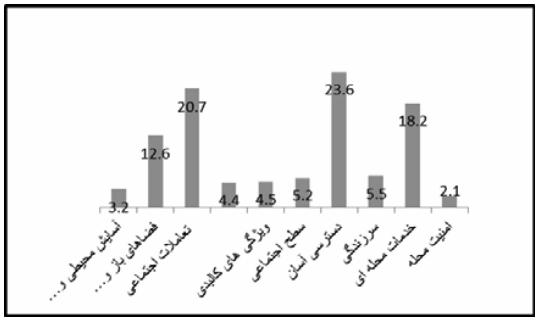

شکل ۵ : درصد رضایت از معیارهای هر سطح در محله خواهر امام

همچنین با توجه به تحلیل‌های صورت گرفته، ساکنان محله خواهر امام از دسترسی آسان به سایر نقاط شهری و خدمات محله‌ای و روابط اجتماعی راضی بوده‌اند. در صورتی‌که از امنیت محله، سرزندگی محله، سطح اجتماعی محله، آسایش محیطی، ویژگی‌های کالبدی و تسهیلات سکونتی ناراضی بوده و فضاهای فراهم‌آورنده روابط اجتماعی را متوسط دانسته‌اند. همچنین مهمترین مشکل موجود در محله از نگاه ساکنان، عدم امنیت موجود در محله به خصوص در شب است. در بین معیارهای در نظر گرفته شده پراهمیت‌ترین معیار «امنیت محله» و کم اهمیت‌ترین معیار «سرزندگی و دید و منظر» بیان شد.

به منظور مقایسه این دو محله می‌توان گفت که در محله منظریه، امکانات و تجهیزات مدرن و جدید خانه برای ساکنان اهمیت بیشتری دارد و در واقع این افراد از سکونت در خانه‌های کوچکی که مجهز باشد نسبت به خانه‌های وسیع ولی بدون امکانات رضایت بیشتری دارند و این درحالی است که ساکنان محله خواهر امام نظری کاملاً متفاوت داشتند. آنان ترجیح می‌دهند در خانه‌های ویلایی بزرگ زندگی کنند هر چند که تجهیزات مدرن کمتری داشته باشد. این تفاوت در بافت قدیمی خواهر امام و بافت جدید منظریه به نوعی می‌تواند سبک زندگیشان را بیان دارد. همین‌طور تعاملات اجتماعی زیاد و ارتباطات روزانه بیشتر در محله خواهر امام یکی از دلایل اصلی رضایتمندی از سکونت آنها در این محله است. البته از نتایج پرسشنامه مشخص شد که این موضوع در جوانان این محله زیاد صادق نیست و اغلب در مردان و زنان میانسال و پیر مشاهده می‌شود. در اینجا نیز تفاوت دو محله به وضوح آشکار است ساکنان محله منظریه از وجود فضاهای عمومی و مشترک استقبال بیشتری می‌کنند و این زمینه‌ای می‌شود تا بتوانند با همسایگانشان تعامل داشته باشند. در غیر اینصورت ارتباطات همسایگی قوی بین آنها چشم‌گیر نخواهد بود. همچنین اصلی‌ترین عامل رضایت ساکنان محله خواهر امام برقراری امنیت در محله است و سایر موارد نظیر خدمات، بهداشت و غیره را در وهله‌های بعدی رضایتمندی در نظر می‌گیرند و اما از آنجا که امنیت در محله منظریه یک موضوع کاملاً حل شده است و این محله با کاربری‌های شبانه روزی همیشه بیدار است. آنچه ساکنان قدیمی را در این محله نگاه داشته حس تعلق به محله و آنچه ساکنان جدید را نیز به این محله می‌کشاند برخورداری محله از شأن و سطح اجتماعی بالا و یا به بیان ساکنانش، سکونت در محدوده بالاشهر می‌باشد.

ج- تحلیل همبستگی بین متغیرها در هر دو محله: در این پژوهش، رابطه همبستگی بین معیارها و سطوح رضایتمندی سکونتی (واحد مسکونی، واحد همسایگی و کیفیت محله) بررسی شده است. بنابراین مستقیماً به رابطه بین معیارها و رضایتمندی سکونتی پرداخته نشده است، بلکه سطح به سطح این بررسی‌ها صورت پذیرفته است تا دقت پژوهش بالاتر رود. در این بررسی از روش Enter در تکنیک رگرسیون چند متغیره استفاده می‌شود تا کلیه متغیرهای وارد شده در یک مرحله تحلیل گردد.

ج-۱- تحلیل همبستگی بین متغیرها در محله منظریه: تحلیل همبستگی، ابزاری آماری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی دو متغیر می‌باشد(کرلینجر، پدهازور و فردریکا لازار، ۳۰، ۱۳۸۴). برای تحلیل همبستگی در این پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. این ضریب، روشی پارامتری

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1225602.1392.1.3.4.4]

است و برای داده‌هایی با توزیع نرمال یا تعداد داده‌های زیاد استفاده می‌شود. در ادامه نتایج حاصل از بخش تحلیل و به خصوص جدول‌های ۳ تا ۸ در قسمت یافته‌های پژوهش آورده می‌شود.

جدول ۳ : همبستگی متغیرها با واحد مسکونی

میزان همبستگی متغیرها		تسهیلات و امکانات سکونتی	ویژگی های کالبدی
واحد مسکونی	ضریب پیرسون	۰.۶۱۷	۰.۵۷۳
	معنی داری(دو طرفه)	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
	N	۴۲	۴۲

جدول ۴ : همبستگی متغیرها با واحد همسایگی

میزان همبستگی متغیرها		تعاملات اجتماعی	وجود فضاهای مطلوب جهت تجمع و حضور همسایگان
واحد همسایگی	ضریب پیرسون	۰.۲۸۲	۰.۴۸۹
	معنی داری(دو طرفه)	۰.۰۰۰	۰.۰۰۴
	N	۴۲	۴۲

جدول ۵ : میزان همبستگی متغیرها با کیفیت محله منظریه

میزان همبستگی متغیرها		سطح اجتماعی محله و تعلق مکانی	سرزندگی و دید و منظر	شبکه ارتباطی، نحوه دسترسی و ایمنی	آسایش محیطی و بهداشت	امنیت	خدمات محله‌ای
کیفیت محله	ضریب پیرسون	۰.۷۱۸	۰.۴۸۷	۰.۴۷۲	۰.۵۹۳	۰.۵۲۵	۰.۶۲۹
	معنی داری(دو طرفه)	۰.۰۰۰	۰.۰۰۲	۰.۰۰۰	۰.۰۰۳	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
	N	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲

ج-۲- تحلیل همبستگی بین متغیرها در محله خواهر امام

جدول ۶ : همبستگی متغیرها با واحد مسکونی

میزان همبستگی متغیرها		تسهیلات و امکانات سکونتی	ویژگی های کالبدی
واحد مسکونی	ضریب پیرسون	۰.۵۴۳	۰.۶۶۹
	معنی داری(دو طرفه)	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰
	N	۴۲	۴۲

جدول ۷: همبستگی متغیرها با واحد همسایگی

میزان همبستگی متغیرها		تعاملات اجتماعی	وجود فضاهای مطلوب جهت تجمع و حضور همسایگان
واحد همسایگی	ضریب پیرسون	۰.۴۵۷	۰.۳۸۵
	معنی داری(دو طرفه)	0.003	0.000
	N	42	42

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1392.1.3.4.4]

جدول ۸ : میزان همبستگی متغیرها با کیفیت محله خواهر امام

میزان همبستگی متغیرها		سطح اجتماعی محله و تعلق مکانی	سرزندگی و دید و منظر	شبکه ارتباطی، نحوه دسترسی و ایمنی	آسایش محیطی و بهداشت	امنیت	خدمات محله ای
کیفیت محله	ضریب پیرسون	۰.۵۹۸	۰.۲۷۶	۰.۴۸۷	۰.۵۳۳	۰.۷۱۲	۰.۶۸۵
	معنی داری(دو طرفه)	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۳	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
	N	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲

تحلیل یافته‌های پژوهش

از نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان دریافت که:

- سن با رضایتمندی سکونتی در هر دو محله رابطه خطی مثبتی دارد. هر چه سن افراد بیشتر، حس تعلق به مکان زندگیشان در محله‌ها نیز بیشتر شده است.

شکل ۷ : رابطه رضایتمندی سکونتی با سن در هر دو محله

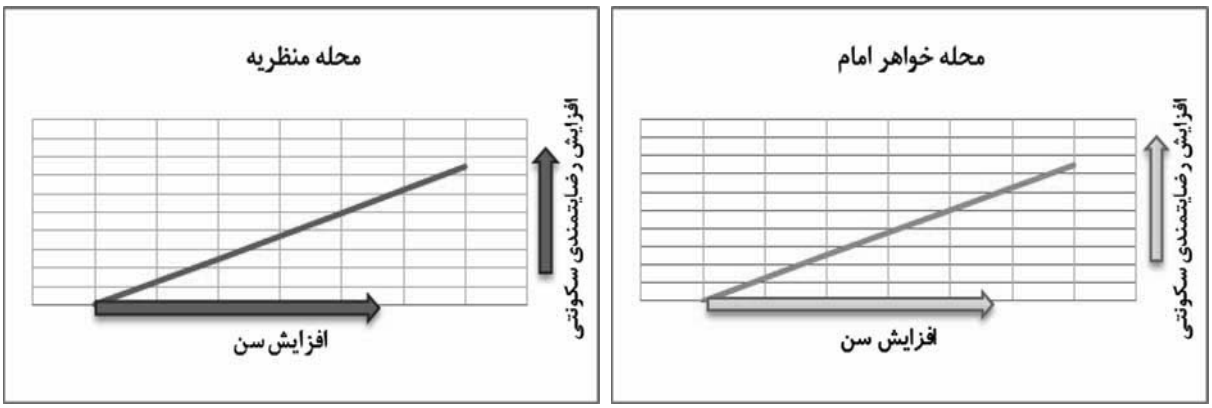

- در هر دو محله منظریه و خواهر امام، رضایتمندی سکونتی ساکنان مرد از زن بیشتر است.

شکل ۸ : رابطه رضایتمندی سکونتی با جنسیت در هر دو محله

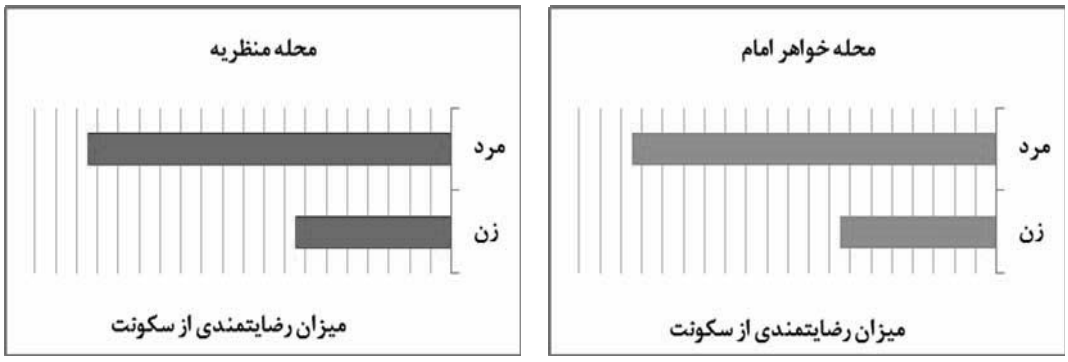

- در هر دو محله هر چه درآمد افراد افزایش یابد، از رضایتمندی سکونتی آنان کاسته می‌شود. از این رو رابطه درآمد با رضایتمندی سکونتی رابطه‌ای معکوس است.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1225602.1392.1.3.4.4]

شکل ۹ : رابطه رضایتمندی سکونتی با درآمد در هر دو محله

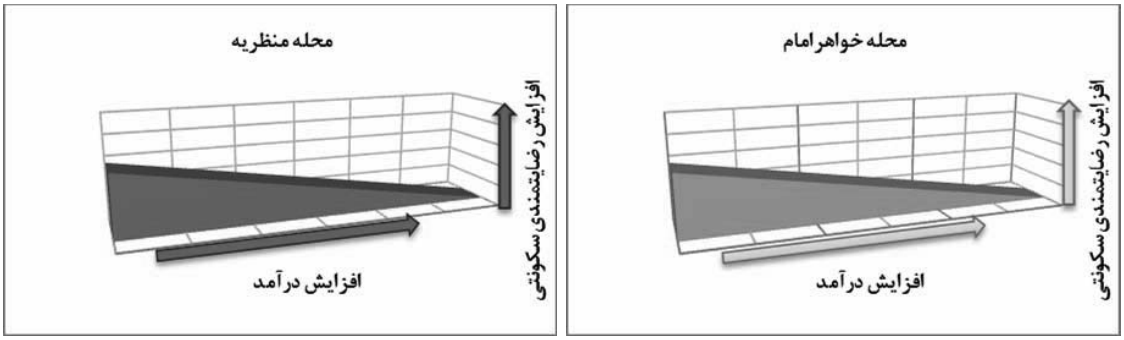

- میزان تحصیلات نیز مانند درآمد در هر دو محله رابطه معکوسی با رضایتمندی سکونتی دارد. هر چه تحصیلات بیشتر رضایتمندی از سکونتی کمتر است.

شکل ۱۰ : رابطه رضایتمندی سکونتی با تحصیلات در هر دو محله

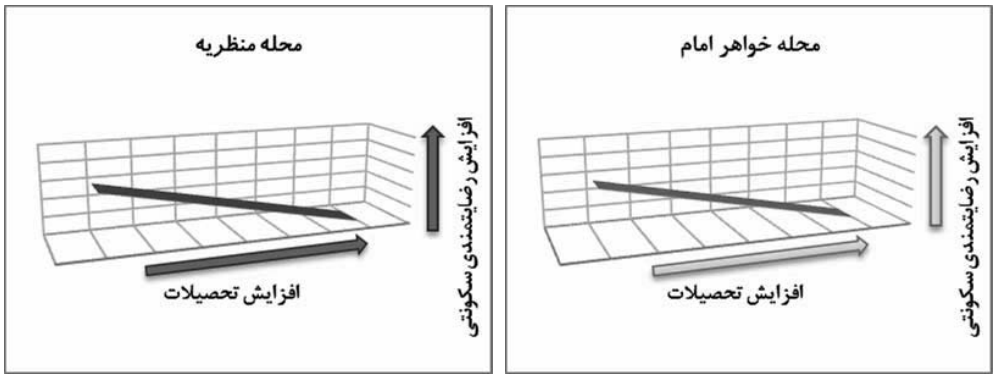

- در کل رضایت ساکنان از سکونت در محله منظریه بالا می‌باشد و اغلب تمایل به سکونت در محله خودشان را دارند.
- به طور کلی رضایت ساکنان از محله خواهر امام در سطح بسیار پائین می‌باشد و علت‌های اصلی سکونت در این محله سکونت قبلی، عدم توانایی خرید ملک در مکانی بهتر، زندگی در خانه ی والدین پیر می‌باشد.

با توجه به تحلیل‌های صورت گرفته اصلی‌ترین عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی را در این دو محله به ترتیب اولویت مشخص می‌شود و در محله خواهر امام به ترتیب تعاملات اجتماعی، رعایت محرمیت و عدم اشراف، وجود خانه‌های ویلایی و بزرگ، امنیت و ایمنی و استحکام و کیفیت کالبدی مسکن مطرح بوده‌اند. این در حالی است که در محله منظریه عوامل موثر بر رضایتمندی شامل سطح اجتماعی محله، تجهیزات مدرن در محله(کافی شاپ، رستوران، فضاهای تفریحی و فضاهای مختص دوچرخه وغیره)، مجهز بودن واحدهای مسکونی به جدیدترین امکانات، کیفیت مساکن، نمای ساختمان و دید مطلوب به بیرون می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش مطالعه و شناسایی دو محله با بافت‌های متفاوت انجام شد و سطح رضایتمندی ساکنان این دو بافت با یکدیگر مورد مقایسه قرار گرفت و در نهایت با ارزیابی معیارهای مؤثر بر رضایتمندی سکونتی ساکنان در هر دو بافت، هدف اصلی تحقیق یعنی شناسایی تفاوت‌های رضایتمندی سکونتی در بافت قدیم خواهرامام و بافت جدید منظریه محقق گردید. در بین سه سطح رضایتمندی سکونتی یعنی واحد مسکونی، واحد همسایگی و محله آنچه در محله منظریه (بافت جدید) حائز اهمیت می‌باشد، محله است. ساکنان علت اصلی سکونت خود را زندگی در یک محله مدرن با بیشترین امکانات و تجهیزات می‌دانند. کوچکی و بزرگی واحد مسکونی در رده دوم اهمیت قرار دارد و حتی در انتخاب واحد مسکونی‌شان آنچه بیش از پیش لحاظ می‌نمایند تجهیزات موجود در خانه‌های‌شان است. این در حالی است که محله

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1392.1.3.4.4]

خواهر امام، یک محله با بافت قدیمی و گذشته‌ای تاریخی است و به جرات می‌توان گفت که از امکانات و تجهیزات محله‌ای بهره‌ای نبرده است. پس علت اصلی سکونت در این محله به گفته ساکنان خواهر امام، قیمت مناسب واحدهای مسکونی و سابقه سکونت و ایجاد حس تعلق به محل بوده است. نشانه رضایت در این محله بسیار کم است و در بین عوامل محله، واحد همسایگی و واحد مسکونی اغلب واحد همسایگی و تعاملات اجتماعی حاصل از آن را حائز اهمیت می‌دانند، به نحوی که هر چه این تعاملات افزایش یابد، رضایت آن‌ها نیز از زندگی در محیط مسکونی‌شان بیشتر می‌شود. با توجه به تحلیل‌های صورت گرفته ساکنان یک محله با بافت قدیم اغلب به دلیل حس تعلق نسبت به محله به سکونت در آن مکان ادامه داده‌اند از این‌رو چنانچه بتوان هویت یک محله قدیمی را از طرق مختلف نظیر فعال نمودن مرکز محله، فضاهایی به منظور ارتباطات درون محله‌ای، بازسازی و مرمت خانه‌ها و غیره حفظ نمود، رضایتمندی سکونتی ساکنان محله افزایش می‌یابد در صورتی‌که در بافت جدید، ساکنان به دنبال تجهیزات و امکانات مدرن و سطح اجتماعی–اقتصادی بالای محله هستند تا یک ارتباط قوی همسایگی، بنابراین افزایش رضایتمندی سکونتی ساکنان این بافت‌ها، با ارتقای جایگاه محله‌شان نسبت به سایر محله‌های شهر سنجیده می‌شود. از طرفی می‌توان بر روی نقاط ضعف و کمبودهایی که منجر به عدم رضایتمندی سکونتی در هر بافت می‌شود تأکید نمود. در یک بافت جدید ایجاد فضاهای شهری که جاذب جمعیت بوده و مراودات اجتماعی را سبب گردند می‌تواند در بالابردن حس تعلق نسبت به مکان تأثیرگذار باشد و نیز ایجاد و تجهیز امکانات محله‌ای در یک بافت قدیمی می‌تواند ساکنان را به ماندگاری بیشتر در بافت تشویق نماید.

پی نوشت‌ها:

1- Weidemann & Anderson
2- Lansing &Marans
3- Galster & Hesser
4- Carp and Carp
5- Guiford
6- Baba and Austin
7- Ha & Weber
8- Brown
9-Van poll
10- Amerigo & Aragones
11- Levy-Leboyer &Ratiu
12- Garling & Friman
13- Dieleman & mulder
14- Mollin & Timmermans
15- Ghosh, Sutama
16- Francescato
17- Potter & Cantarero
18- Foote
19- Fleury-Bahi & Felonneau
20- Examiners Reliability
21- Test-Retest
22- Equivalent Forms
23- Internal Consistency
24- Split-Halves
25- Kuder-Richardson
26- Coefficient Alpha (Cronbac)

فهرست مراجع

۱. حاجی حسینی مهدی، (۱۳۹۰)، *بررسی میزان رضایتمندی سکونتی درمحله سهیل تهران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: دکتر پویان شهابیان، دانشگاه آزاداسلامی واحد تهران مرکزی.

۲. حاجی نژاد، علی، مجتبی رفیعیان و حسین زمانی، (۱۳۹۰)، بررسی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر برمیزان رضایتمندی شهروندان ازکیفیت محیط زندگی؛ مطالعه موردی: مقایسه بافت قدیم و جدید شهر شیراز، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، شماره ۷۷، ۸۲-۶۳.

۳. رفیعیان، مجتبی و زهرا عسگری، (۱۳۸۸)، سنجش میزان رضایتمندی سکونتی ساکنان محله نواب، *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، شماره ۶۷، ۶۸-۵۳.

۴. کرلینجر، پدهازور و فردریکا لازار،(۱۳۸۴)، *رگرسیون چند متغیری در پژوهش رفتاری*، ترجمه دکتر حسنسرایی، چاپاول، انتشارات سمت، تهران.

۵. مومنی، منصور وعلی فعال قیومی،(۱۳۹۰)، *تحلیل آماری با استفاده از SPSS* ، چاپ پنجم، نشر عطا.

6. Baker, Emma B.A.(Hons),(2000), *Public Housing Tenant Relocation- Residential Mobility*, Satisfaction and Development of a Tenent's Spatial Desion Support System, The University of Adelaide.
7. Francescato, G.,Weidemann, S. and Anderson, J.R.,(1987), *Residential satisfaction: Itsuses and limitations in housing research in Housing and neighbourhoods*: Theoretical and Empirical contributions. Vliet, W.V., Choldin, H., Michelson, W., and Popenoe, D.(eds), Westport, Connecticut: Greenwood Press.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1225602.1392.1.3.4.4]

8. Ge, Jian, Hokao, Kazunori, (2006) *Research on Residential Lifestyles in Japanese cities from the viewpoints of Residential satisfaction*; Landscape and Urban planning.
9. Ghosh, Sutama,(2006) *Residential Differentiation, Mobility and Satisfaction*.
10. Lansing, J.B., and Marans R.W., (1969) *Evaluation of Neighborhood Quality*, AIP Journal.
11. McCray, J.W. and Day, S.S., (1997) *Housing Values, Aspirations and Satisfaction as Indicators of Housing Needs*, Hom Economics.
12. Potter, James J. and Cantarero, Rodrigo, (2006) *How Does Increasing Population and Diversity Affect Resident Satisfaction? A Small Community Case Study*. Architecture Program: Faculty Scholarly and Creative Activity. Paper 9.
13. LI, Si-ming,Yu-ling Song, (2006) *Displaced Residents, Housing Conditions and Residential Satisfaction: An Analysis of Shanghai Residents*, www.hkbu.edu.hk
14. Van Poll, R., (1997),*The Perceived Quality of the Urban Residential Environment. A Multi-Attribute Evaluation*. Rijksuniversiteit Groningen.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-24]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1392.1.3.4.4]